

Norman Fethi'nden Magna Carta'ya: İngiltere'de Kralların Ölümünün Siyasi Sonuçları

Tolgahan Karaimamoğlu^{a, b}

Özet

Ortaçağ kralları sahip oldukları kişisel bilgi, tecrübe ve yetenekleri sayesinde etki yaratmışlardır. Bundan dolayı da ortaçağ krallıklarının başarısı kralların kişisel dönemleriyle yakın ilgilidir. Böyle bir konjektörde kralların yaşamları ve ölümleri de sıradan olmamıştır. Çünkü bu iki süreç ve ardından kimin yeni kral olacağı sorusu siyasi periferde ciddi değişiklikleri tetiklemiştir: İngiltere'de olduğu gibi. İngiltere'de 1066-1216 yılları arasında kralların ölümleriyle meydana gelen olaylar ülkenin kaderini de ciddi şekilde etkilemiştir. Bu süre zarfında İngiltere tahtında dokuz kral bulunmuştur. Norman Fethi'nden Magna Carta'nın kabulüne uzanan süreçte, dokuz kralın ölümü sonucu oluşan siyasi iklim İngiltere hatta kıta geneli için büyük bir etki yaratmıştır. Çalışma bu noktadan hareketle 1066-1216 yılları arasında dokuz kralın dönemleri, ölümleri ve bu ölümlerin ülkenin siyasi koşullarını ne yönde etkilediğini açıklamaya odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

İngiltere
Krallar
Ölüm
Siyasi Sonuçlar

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 10.02.2022
Kabul Tarihi: 21.09.2022
Doi: 10.18026/cbayarsos.1071613

From the Norman Conquest to Magna Carta: The Political Consequences of the Deaths of Kings in England

Abstract

Medieval kings had an impact thanks to their personal knowledge, experience and abilities. Therefore, the success of medieval kingdoms is closely related to the personal periods of the kings. In such a conjuncture, the lives and deaths of kings were not ordinary. Because these two processes, and then the question of who will become the new king, triggered serious changes in the political periphery: as in England. The events that took place with the deaths of the kings in England between the years 1066-1216 seriously affected the fate of the country. During this time, there were nine kings on the throne of England. In the process from the Norman Conquest to the adoption of the Magna Carta, the political climate resulting from the death of nine kings had a great impact on England and even the continent in general. From this point of view, the study focuses on explaining the periods and deaths of nine kings between 1066-1216 and how these deaths affected the political conditions of the country.

Keywords

England
Kings
Death
Political Consequences

About Article

Received: 10.02.2022
Accepted: 21.09.2022
Doi: 10.18026/cbayarsos.1071613

^a tolga_han33@windowlive.com

^b Öğr. Gör. Dr. Mersin Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Yenişehir/Mersin 0000-0002-7614-4428

Giriş

Tanrı aşkına, hadi oturalım ve
kralların ölümleriyle ilgili
üzücü hikayeler anlatalım.

(William Shakespeare, *Richard II*, Act 3 Scene 2.)

Ortaçağ Avrupa'sında, krallar sıradan insanlar değillerdir: Kilise tarafından taç giydirilen, sınırsız politik güçleri olan, Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi gibi hareket eden ve sıradan insanlardan farklı olarak "doğüstü" yeteneklere sahip olduklarını iddia eden kişilerdir. Fransa'da başlayan ve kısa süre sonra İngiltere kralları tarafından da benimsenen "tüberkülozlu hastaları Kral dokunuşuyla iyileştirme" törenleri, tebaaları üzerinde kendilerine biçtikleri bu eşsiz rolü bir anlamıyla göstermektedir (Karaimamoğlu-a, 2021, s. 57-63). Aynı zamanda hepsi aynı kimliğe yani İngiltere Krallığı'na aitti. Dolayısıyla böyle bir ortamda Kralların ölümlerinin de sıradan ölümler olması beklenemezdi.

Ortaçağ İngiltere'sinde özellikle bir Kralın ölümü, ülke politikalarının, ittifakların, savaşların ve siyasi kariyerlerin yapılması veya bozulması için gerekli tüm koşulları hızla ortaya çıkartmıştır. Bu anlamıyla İngiltere, ortaçağ Krallıkları arasında bu değişikliklerin belirgin şekilde yaşandığı yegane ülkelerden biridir. Zira İngiliz krallarının sadece yaşarken değil öldükten sonra da bir bedenlerinin olduğu yani "iki bedene" sahip olduğuna yönelik özel bir jargon bu ülkenin hukukçuları tarafından geliştirilmiştir. Bu durum İngiliz kralların fiziksel bedenleri ile politik bedenleri arasındaki ayrımı ifade etmek için kullanılmıştır. Dolayısıyla her hükümdar değişikliği bu ada ülkesinin kaderini her haliyle derinden etkilemiştir (Kantorowicz, 2018, s. 27-46).

Kralların bu derece önemli olduğu bir ortamda ne şekilde öldükleri/öldürüldükleri ve arkalarında bıraktıkları/bırakmadıkları vasiyetleri de bir o kadar önemlidir. Çünkü mevcut kralın ölümü beklenmedikse veya ardında belirsiz bir veraset bırakmışsa, ölüm siyasi çatışmaların veya iç-dış savaşların başlangıcı olmuştur. Tıpkı Aziz Edward, II. William ve I. Henry'nin ölümlerinin ardından (aşağıda açıklandığı üzere) yaşanan olaylarda olduğu gibi. Ancak tam tersi olaylarda yaşanmıştır: Edward II, Richard II ve VI. Henry'nin başına geldiği gibi, siyasi çatışmalar da zaman zaman kralların ölümlerini hızlandırmıştır. İngiltere tarihinde kritik gelişmelerin yaşandığı 1066-1485 yılları arasındaki zaman diliminde sekiz İngiliz Kralı şiddet (savaş-şüpheli kazalar-öldürülme) sonucu ölmüştür. Bu ölüm oyları genellikle ortaçağ kroniklerini, modern tarihçileri ve hatta günümüz okuyucularını dahi şaşkınlık içinde bırakmıştır. Dolayısıyla bu ölümler ortaçağa özgü bir Kral ölümü büyüğü olarak da kalmamışlardır. Sadece Kral I. Charles'ın ölümünün (vatana ihanet suçundan başı kesilerek idam edildi) İngilizlerin hayal gücü üzerinde devam eden etkisini düşünmemiz dahi bu durumu açıklar mahiyettedir (Disraeli, 1851, s. 23-57). Bir kralın ölümü aynı zamanda iki saltanat arasında önemli bir sembolik geçiş noktası ve Krallığın bir sonraki nesle devredilmesini de temsil etmektedir. Bundan dolayı cenaze ve taç giyme törenleri hanedanın ve Kraliyet makamının sürekliliğini vurgulamaktadır (Francis, 1999, s. 2-6; Braet ve Verbeke, 1983, s. 1-18, 60-77).

Mevcut kralın ölümü gücün bir nesilden diğerine aktarılması için de ciddi bir fırsattır. Ancak bir varis başarılı olmak için rakiplerine karşı sert politikalar içerisine girdiğinde de ciddi sorunlar ve gerilimler oluşmuştur. Aynı zamanda bir kraliyet varisinin beklenmedik şekilde

ölümü de büyük sorunlara neden olmuştur: I. Henry'nin oğlu William Atheling ile II. Henry'nin oğlu olan Genç Kral Henry'nin ölümlerinde olduğu gibi. I. Henry'nin kızı tarafından öldürülmeye teşebbüs edilmesi gibi eşine az rastlanır bir olay ise bu durumun dikkat çekici başka bir örneğidir. Aynı zamanda kraliyet cinayetinden ve gaspın yarattığı belirsizliklerden başka zorluklar da ortaya çıkmıştır. Bunlardan birisi, kralın öldüğünü herkes kabul etmezse ne olacağı sorunudur. Bu durum, kralın hayatta olduğuna dair efsanelere ve bu efsaneleri kendi çıkarları için kullanan sahtekarların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Harold, Edward II, Richard II ve Yorkist hanedanının son üyelerinin hepsi bu tür hikayelerin konusudur (Davies, 1856, s. 39-87; Andrews, 2019, s. 1-18).

Dönem kroniklerine bakıldığında, kralların ani ölümleri ise yaygın şekilde Tanrı'nın günahları sebebiyle onları cezalandırdığı, ilahi bir yargı olarak değerlendirilmiştir. Örneğin, William Rufus'un ani ve beklenmedik ölümü, Kilise karşıtı bir Kral için ilahi yargı/cezalandırma olarak görülmüştür (Mason, 2008, s. 8-19, 23-38). Kroniklerde yer alan bilgilere bakılacak olursa, Harold Godwinson ve I. Richard'ın (Aslan Yürekli) ok yarasıyla ölümleri de bu örneğe eklenebilir. Bu düşünce tarzı özellikle dini ve ideolojik kavramların bu kadar iç içe geçtiği bir çağda, Kilise tarafından sevilen ve nefret edilen krallar için de sıklıkla kullanılmıştır. Kronikler, ayrıntılarına yer verileceği üzere kralların son anlarını ve ölümlerini (aşağıda açıklandığı üzere) ilginç detaylarla kaydetmişlerdir.

Norman Fethi'nden Magna Carta'nın Kabulüne Kadar Yaşanan Gelişmeler

İngiltere geçmişten günümüze siyasi, ekonomik ve kültürel olarak Avrupa'nın bir parçası olmuştur. Yazılı bir anayasası olmadan, kültürel gelenek ve tamüller temelinde "Meşrutî Monarşi" ile yönetilen İngiltere'de kurumsal devamlılık esastır. Yakın geçmişte yaşanan bir olay bu durumu göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Prenses Diana (1997) meydana gelen bir trafik kazası sonucunda hayatını kaybetmiştir. Diana'nın öldükten sonra şehitlik ve azizlik sıfatlarıyla anılması, İngiltere'de kraliyet geleneklerinin ortaçağdan beridir devam ettiğinin önemli bir göstergesiydi. Böyle köklü bir geleneğe sahip olan İngiltere'de Kralların öldükleri yerler, ölüm nedenleri, Krallığın o anki durumu ve Kralın çevresindekilerin onun ölümüne ne derece hazırlıklı oldukları, ülkenin gidişatını da önemli ölçüde etkilemiştir. Genel anlamda kralların ve kraliyet ailesinden olanların cenaze törenlerinin ortak noktası ise birleştirici, eşitleyici ve kurumsal devamlılığı vurgulamasıydı.

İngiltere tarihi için 1066 yılı ise nereden bakılırsa bakılsın gerçek bir milattır. Zira Ocak 1066'da, Wessex'in son Anglo-Sakson hanedanı olan Kral (İtirafçı) Edward, Westminster'de öldüğünde ülke karışmıştır. Edward'ın ölümü bir kralın ölümüyle sınırlı kalmayacak, İngiltere tarihinin en büyük dönüm noktalarından biri olan Normandiyalı William tarafından ülkenin fethine yol açacaktır. Edward'ın saltanatının koşulları bu krizin ortaya çıkmasına neden olmuştur: Çocuğunun olmaması hanedanın devamı için ciddi bir sorundur. Edward'ın naaşının Westminster Manastırı'na gömüldüğü günlerde İngiltere'de veraset savaşları başlamıştır. Hem kimliği hem de kendi döneminde sağladığı barış ve huzur ortamı dolayısıyla Edward'a "Aziz" olarak hürmet eden Anglo-Saksonlar onu efsaneleştirerek mucize dolu hikayelerinin başkahramanı yapmışlardır (Rex, 2013, s. 16-38).

Edward sonrasında akrabası Normandiya Dükü William ve kayınbiraderi Godwin'in en büyük oğlu Wessex Kontu Harold tahtı ele geçirmek için kıyasıya bir rekabet içine girdikleri sırada Norveç Kralı Harald'da bu mücadeleye dahil olmuştur. İngiltere kısa bir süreliğine de olsa (Avrupa'da eşine rastlanmadık şekilde) bu "üç Kral" tarafından yönetilmiştir (tıpkı 1483

ve 1936 yıllarında da olduğu gibi). Ancak 14 Ekim tarihinde Hastings'te meydana gelen muharebe sonucu belirlemiş, Harold öldürülmüş ve İngiltere yönetimi Normanlara geçmiştir. Tarihte "Fatih" olarak anılan I. William, Westminster Kilisesi'nde İngilizler tarafından taç giydirilip Kral ilan edilirken, dışarıda bu durumu (yeni işgalci yönetimi) kabullenmeyen protestocuların bir kısmı öldürülmüş ve binalar ateşe verilmiştir (Public Record Office, 1988, s. 25-40).

Normanların İngiltere'yi fethetmeleri, bir kralın ölümünün derin siyasi etkisini gösteren önemli örneklerden biridir. Çünkü kralın şahsının krallığın geleceği için çok önemli olduğu bir çağda, bu iki ölüm (Edward-Harold) "İngiltere'nin Fetih" tarihinde kritik bir olaydır. Norman yönetimi, Avrupa'dan yansıyan siyasi, askeri, ekonomik, kültürel ve dini etkilerle İngiltere'yi hızla Normanlaştırmaya başlamıştır. Kuzey'de 1069-1070 ve 1075 yıllarında başlayan büyük ayaklanmalar kanlı şekilde bastırılmıştır. Beyaz Kule, Londra Kulesi'ne dönüştürülmüş, Tyne Nehri kıyısında daha sonra Newcastle kentine dönüşecek olan yeni bir kale inşa edilmiştir. Birçok kale de onarılmıştır. Kiliselerde de yeni düzenlemelere gidilmiş, Canterbury Başpiskoposluğuna William'ın başdanışmanlarından olan Lanfranc'ı getirmiştir. Kilise'de yapılan ciddi değişikliklere rağmen kurumsal çıkarlar gözetilmiş arazi ve gelirleri genişletilmiştir. William'ın krallığa kendi egemenliğini dayatması ve adamlarını kilise ve aristokraside kilit konumlara yerleştirmesi birkaç yıl içinde tamamlanmıştır (Black, 2017, s. 29).

İngiltere aynı zamanda 1066'dan sonra dış siyasetinde de ciddi değişiklikler yaşamaya başlamıştır. William ülkenin Kuzey Denizi çevresinde, Viking yörüngesindeki varlığını sona erdirmiştir. İngiltere artık yeni akraba devleti olan Fransa üzerinden tüm Fransızca konuşan bölgelerin bir parçası haline gelmiştir. Bundan dolayı da Roma'dan kaynaklanan kilise reform hareketi, İngiltere üzerinde derin bir etkiye sahip olmaya başlamıştır. Bu gelişmeler ışığında net bir saptama yapılacak olursa 1100 yılındaki İngiltere her haliyle artık 1065 yılındaki İngiltere'den çok farklı bir ülkedir (Thomas, 2008, s. 55-90).

William'ın bir ülkeyi bu şekilde ele geçirmesi kimilerince şanslı olduğu şeklinde yorumlanmış olsa da dönem içerisinde bu şansa değil, Tanrı'nın yargısına bağlanmıştır. Buna karşın Fatih William'da 1087'deki bir kaza sonucunda trajik şekilde hayatını kaybetmiştir. Seine Nehri'ndeki Mantes-la-Jolie'de Fransa kralına karşı seferdeyken atının bir ateş kıvılcımından aniden ürkmeye sebebiyle kaçarken eyerinin kulpu onu ağır şekilde yaralamıştır. Bu kazanın neden olduğu iç kırım, 9 Eylül 1087'de onun Rouen'de William'ın ölümüne yol açmıştır (William of Malmesbury, II, s. 510-514). Ölür ölmez adamları tarafından terk edilen ve elbiseleri dahi çalınan Kral kötü şartlar altında mezara konulmuştur. Fatih William, 1087 yılında öldüğünde arkasında artık her haliyle yeni bir İngiltere bırakmıştır (Ordericus Vitalis, 1969, s. 248-249).

Aziz Edward'ın ölümü gibi Fatih'in ölümü de, bölünmüş ve tartışmalı bir vaset bırakmıştı ancak bir farkla: William'ın sorunu hanedanının devamı için oğul eksikliği değil aksine üç hırslı oğlunun başa geçmek için kıyasıya rekabet etmesiydi. William iki krallığa sahip olduğu için mirası da oğulları arasında bu ayarında paylaştırılmıştır. Zira ülke topraklarının paylaşılması (bölgesel bazlı) o zamanlar da başvurulan bir uygulamaydı. William, Normandiya Düklüğü'nü büyük oğlu Robert'a, İngiltere'yi de kızıl saçları ve kızıl yüzü nedeniyle "Rufus" (Latince kırmızı demek) lakaplı ikinci oğlu William'a vermiştir. Üçüncü oğul Henry ise (aşağıda açıklandığı üzere) en şanslı olanlarıdır.

Fatih'in çocukları kendisinden de hırslı çıkmıştır. Bu dönem de Robert bir süre II. William ile taht mücadelesine girse de başarılı olamayacağını anlayınca Normandiya'dan dahi vazgeçerek, I. Haçlı Seferleri'ne katılmak için belli bir miktar para alarak bölgeden ayrılmıştır. Ancak II. William'ın 2 Ağustos 1100 yılında New Forest'te katıldığı bir av sırasında "kaza oku ile ölmesi yada öldürülmesi" İngiltere tarihinin yine önemli dönüm noktalarından birisi olmuştur (Ordericus Vitalis, 1969, s. 783; Warren, 1959, s. 22-29; Hollister, 1973, s. 637-653). Robert haberi duyar duymaz Kutsal Topraklar'dan dönerken, o sırada II. William'ın yanında bulunan küçük kardeşi I. Henry (1100-1135) için bu şanslı zamanlama ona krallığı getirmiştir. Robert döndüğü an eski davasının peşinden giderek, İngiltere'yi ele geçirmek için bir ordu kurmuştur. İngiltere'ye yerleşmiş Norman soylularının iki kardeş arasında bir seçim yapması gerektiğinde onlar tacı ve hazineyi elinde tutan I. Henry'den yana ağırlıklarını koymuşlardır. Henry, 1106'da yapılan Tinchebray savaşında Robert'ı ele geçirerek Normandiya ve İngiltere'yi tek bir yönetim altında birleştirmiştir. Bakıldığında artık Normandiya ve İngiltere huzursuz bir ailenin şirketi gibi yönetilmektedir (Eadmer, s. 184).

Dolayısıyla II. William'ın ölümünün kaza olduğu kabul edilse bile, beklenmedik bir ölümün ve bu ölümün zamanlamasının nasıl derin siyasi sonuçlar doğurabileceği anlaşılmaktadır (Mason, 1977, s. 1-20). II. William öldüğünde arkasında bir erkek evlat bırakmamıştı. I. Henry ise kendinden sonra da İngiltere ve Normandiya'nın tek elde istikrarlı şekilde yönetilmesinin devamı için hayatta olan biricik oğluna güvenmektedir. Ancak oğlu William Atheling'in henüz 17 yaşındayken bir deniz kazası sonucu (1120) ölümüyle sarsılmıştır. Zira bu trajik ölümün ciddi sonuçları olmuştur. Çünkü kralın meşru bir erkek varisi kalmamıştır. Bu durumda kızı Matilda tahtın tek varisi olarak ön plana çıkmıştır. Henry'nin aşırı yeme sonucu oluşan bir mide hastalığı sonucunda 11 Aralık 1135'te ölmesi ise İngiltere'de anarşi olarak adlandırılan bir siyasi istikrarsızlık dönemi başlatmıştır (Regesta regum Anglo-Normannorum 1066-1154, s. 1956; Newman, 1988, s. 141, 206-128).

I. Henry öldüğünde kızı ve kocasının yönetimine rıza göstermeyen İngiliz soyluları yeğeni Stephen'ı destekleyerek onu tahta çıkartmışlardır. Matilda'nın bu duruma şiddetli itirazı İngiltere'de çetin bir iç savaş yaşanmasına neden olmuştur. İngiltere'yi yangın yerine çeviren bu iki kuzen arasında ki çatışmalar nihayet bir anlaşma ile Stephen ölmeden bir yıl önce (1153) son bulmuştur. Bu anlaşma ise tahtın varisini belirlemekteydi: Stephen ölene kadar Kral kalacak ondan sonra tahtı Matilda'nın oğlu Henry devralacaktır (Matthew, 2002, s. 206-214).

Anlaşma Stephen'ın en büyük oğlu Eustace'in 1153'teki ani ölümü ile pürüzsüz şekilde gerçekleşmiştir. Stephen böylesine rahatsız edici bir saltanattan muzdarip olmasına rağmen, doğal nedenlerle ölmüştür. Kronikler, Dover'de bulunduğu sırada (25 Ekim 1154) bağırsaklarında başlayan şiddetli bir ağrı sonucunda hayatını kaybetmesi hakkında biraz da ilginç şekilde kötü bir yorum yapmamışlardır. Daha çok kutsallık içerisinde örnek bir ölümle anılan Kral, Kent'teki Faversham Manastırı'na gömülmüştür (Gervase of Canterbury, 1879, s. 159).

Matilda'nın oğlu II. Henry (1154-1189) İngiltere tahtına en rahat oturan isimlerin başında gelmektedir. Yeni Kral, kendinin tek hükümdar olduğunu ilan edercesine Stephen döneminde güçlenen baronların gücünü kırmıştır. Baronların maddi nüfuzlarını kırmak için ellerindeki bir dizi taşınmaza dahi el koymaktan çekinmemiştir. II. Henry başarılı olamasa da İngiltere tarihinde ilk kez bir girişim başlatarak kiliseyi hedef almıştır. Kilise'nin yetkilerinin kısıtlanması amacıyla *Constitutions of Clarendon* yasasını çıkartmıştır. II. Henry'nin başlattığı

bu girişim ancak VIII. Henry (Tudor) tarafından gerçekleştirilebilecektir (Montagu, 1864, s. 37).

II. Henry mirasla, kendisinin ve ailesinin askeri eylemleriyle ve Eleanor'la (Fransa krallığının yaklaşık üçte birini oluşturan bir dükülüğün varisi) evlilik sonucunda Pirenelerden Cheviots'a kadar geniş ama dağılmış bir imparatorluk kurmuştur. Dover Boğazı'nın karşı yakasında ki çıkarlarını korumak için birçok kez Fransa ile savaşmıştır. Ancak sonunu getiren olay ise aile içinden gelmiştir. Özellikle oğullarının asi davranışları ve eşiyle yaşadığı çatışma yüzünden sıkıntı yaşamıştır. Tıpkı Fatih William gibi, Henry'de mirasını bölerek oğullarının hürslerini tatmin etmeye çalışmıştır: Büyük oğlu Henry'e, İngiltere, Normandiya ve Anjou'yu, ikinci oğlu Richard'a, Poitiers ve Aquitaine verirken üçüncü oğlu Geoffrey ise evlilik yoluyla Brittany kontu oldu. Dördüncü oğlu John ise önemli bir toprak parçası alamamıştır (William of Newburgh, s. 146-147; Warren, 1977, s. 594-601).

Bu paylaşım dahi sorunların bitmesine yetmemiştir. İngiltere tarihinde belki de ilk kez babası hayatta olmasına karşın bir varis, Kral unvanıyla hareket etmeye başlamıştır: Henry. Babasına karşı başlattığı ikinci isyanı sırasında Henry'nin ve kısa süre sonra da Geoffrey'nin beklenmedik ölümü ise işleri değiştirmiştir. Bu beklenmedik ölümler, Richard'ı babasının bütün topraklarının en güçlü varisi olarak ortaya çıkartmıştır (Public Record Office, 1899, s. 1-7).

Richard ve John (Fransa Kralı'nın da desteğiyle) babaları II. Henry'ye karşı başlattıkları son büyük isyan girişiminde başarılı olmuşlardır. 6 Temmuz 1189'da Touraine'deki Chinon kalesinde bu olayın neden olduğu üzüntü sonucunda Kral hayatını kaybetmiştir. Bazı kronikler onun ölümünü oğullarının davranışlarının kötü bir yansıması olarak değerlendirmiştir. Henry'nin hayatta kalan en büyük oğlu (Aslan Yürekli) Richard, 3 Eylül 1189 tarihinde İngiltere'nin Kralı ve Fransa'daki geniş Plantagenet topraklarının tek hükümdarı olmuştur.

I. Richard'ın saltanatı İngiliz monarşisi içerisinde kısa ama maliyeti oldukça yüksek bir dönemdir. Yönettiği ülkenin diline dair tek bir cümle bilmeyen Kral'ın ilk icraatları ise şaşırtıcıdır. I. Richard ülke içinden çok dışarıdaki olaylarla ilgilenmiştir. Selahaddin Eyyubi'nin Kudüs'ü Haçlılardan geri alması sonucu Papalık öncülüğünde kurulan III. Haçlı Seferine, Fransa ile yakın ilişkisi olan I. Richard'da kayıtsız kalamayarak (1190) katılmıştır. Haçlı Seferleri'nin hırslı destekçilerinden biri olan Kral, savaşı finanse edebilmek için tüm uyruklarını ağır şekilde vergilendirmiştir. Öyle ki yakın çevresine "bir alıcısını bulsam Londra'yı dahi satarım" dediği rivayet edilmektedir (Jenkins, 2011, s. 65).

Aslan Yürekli Richard'ın ölümü ise ironik olmuştur. Limousin'deki Châlus-Chabrol'de bir asi vasalının kalesini kuşatırken, savunmadaki garnizondan bir askerin attığı okla vurulmuş ve birkaç gün sonra 8 Nisan 1199'da septisemiden ölmüştür. Ölmeden önce kendisini yaralayan askeri affeden Richard'ın bu trajik ölümü bir kısım İngiliz tarihçisi tarafından "karıncanın aslanı öldürmesi" şeklinde yorumlanmıştır (Hendersen, 1959, s. 236-237).

İngiltere tarihinde kimin kral olamayacağı ve aynı zamanda da sıranın kendisine gelmeyeceği sorulsaydı bunun cevabı kuşkusuz (Yurtsuz) John olurdu. Her ne kadar abisi Richard gibi askeri bir deha ve karizmadan yoksun olsa da, John (1199-1216), İngiltere tarihine damga vuran isimlerden birisi olmayı başarmıştır. Richard'ın bir varisinin olmaması ve kendisinin tek isim olarak kalması yine de çoğu kesim tarafından pekte sıcak karşılanmamıştır.

Yeni kralın ülke içinde ve dışında attığı adımlar o ünlü sözleşmenin (Magna Carta) doğmasına neden olmuştur (Noorthouck, 1773, s. 3756). İlk olarak Dover Boğazı'nın karşı yakasındaki topraklarını genişletme siyaseti güden John, Fransa'yla uzun süren masraflı savaşlar yapmıştır ve bu çatışmalar neticesinde de Fransa'daki topraklarının büyük kısmını kaybetmiştir. Bu başarısız genişleme siyaseti ise ülke içinde ve dışındaki prestijini ciddi şekilde sarsmıştır. John'nun da tıpkı selefleri gibi Katolik kilisesinin İngiltere'deki nüfuzunu kırmak istemesi ise önemli olayları tetiklemiştir. John bu amaçla 1209 yılında ilk olarak Papa'nın Canterbury Başpiskoposu olarak atadığı Stephen Langton isimli din adamına karşı çıkararak bu dini makama kendisinin belirlediği birisinin atanacağını bildirmiştir. John'un, Papa'nın İngiltere'deki gücünü hedef alması çatışmayı başlatmıştır. Papa, devam eden sürtüşmeler sürecinde ortaçağın en etkili silahlarından birisi olan aforoz gücünü John'a karşı kullanmaktan çekinmemiştir. Aynı zaman da İngiltere'de bulunan Katolik kiliseleri Papa tarafından kapatılmıştır. Ancak lke içinde ve dışında zayıf olması kısa sürede Papa'nın isteklerini kabul etmesine neden olmuştur (Loengard, 2010).

John, Fransa Kralı Philip'e kaptırđıđı Normandiya'da ki topraklarını geri almak için başlattığı Bouvines Savaşı'nda ağır bir yenilgi alması ise son nokta olmuştur. Zira bu başarısızlık Baronların başından beri beklediği fırsatın doğmasına yol açmış ve John'a karşı büyük bir isyan başlatmışlardır (Searles, 1953, s. 37-39).

John'u başından beri açgözlülükle suçlayan bu kesim onun aynı zamanda başarısız bir hükümdar olduğunu da belirterek Ocak 1215 tarihinde toplu halde taleplerini bildirmişlerdir. Kral ise bu asileri derhal cezalandırmak için çok bilindik bir taktiği olan mallara el koyma yöntemini seçmiş olsa da gclerini birleştiren Baronlar Londra'yı işgal etmiştir. Kral John'un, Baronlar karşısında kontrolü kaybettiğini görmesi ve kendisinin devrilip Fransa kralının başa geçirileceği haberlerini almasından dolayı çaresiz de olsa Londra'da Haziran 1215'te Magna Carta'yı imzalamak zorunda kalmıştır. İngiltere tarihinin en önemli belgelerinden olan Magna Carta, Latince "Büyük Ferman/Sözleşme" anlamlarına gelmektedir. Günümüz hukuk sistemleri için de önemli bir kaynak olan bu girişim ilginçtir halk tarafından değil de feodal beylerin baskısıyla ortaya çıkmıştır. Ortaçağ dünyasında alışık olmadık şekilde ilk kez bu belge ile İngiltere'de kralın bazı yetkilerinden feragat etmesi, hukukun kraldan daha üstün olduğunu kabul etmesi karara bağlanmaktadır. Bakıldığında feodal kesimin kral karşısında artık kesin bir gücü kazandığını ve aynı zamanda da haklarını koruma altına aldıklarını gösteren bu sözleşmenin diğer bir tarafı da kilisedir. Kilise, din görevlilerinin atanmasında zgr olacak ve kral hiçbir şekilde buna karışmayacaktır. Aynı zamanda zgr hiç kimse kral tarafından keyfi şekilde cezalandırılmayacak ve baronların izni alınmadan mevcut miktarın üzerinde vergi artışları yapılmayacaktır. Magna Carta bu c temel madde ile Kral'ında da tıpkı diğer gruplar gibi yasalara uymak zorunda olduğunu belirtmektedir. Daha açık tabirle ortaçağ da ilk kez aristokrat, ruhban ve kentlilerden oluşan ayrıcalıklı çoğunluğun hakları monarşiye karşı korunmuştur (British Library (<https://www.bl.uk/magna-carta>)).

O sırada İngiltere, isyancı Baronların kuzeyden İskoçların ve doğudan Louis komutasındaki Fransızların işgali altındaydı. Ölümünden nceki hafta, John'un Wash'i geçmeye çalışırken çıkan bir fırtına sonucunda Kraliyet mücevherleri de dahil olmak üzere ordu teçhizatının çoğunu kaybetmiştir. Newark Kalesi'ne ulaştığında oldukça hasta olan John 18 Ekim 1216 tarihinde o dönem yaygın olan dizanteriden ölmüştür (Karaimamoğlu-a, 2021,s. 65-70). Ancak onun bu ani ölümü o kadar dikkat çekiciydi ki dönem kaynakları ve hatta daha sonra ki kayıtlar bu durumu tartışmaya devam etmiştir. Matthew Paris ve Roger of Wendover'ın

kayıtlarına göre, Swineshead'de kalırken, John'un depresyonu onu aşırı meyve yemeye itti ve bu da fiziksel durumunu kötüleştirmiştir (Matthew Paris, 1866, s. 191; Matthew Paris, 1874, s. 778; Roger of Wendover, 1887, s. 196). Ancak on üçüncü yüzyılda Thomas Wykes ve on altıncı yüzyılda John Capgrave, John'un Swineshead'de zehirlendiğinden bahsetmiştir (Capgrave, 1858, s. 148; Wykes, 1865, s. 59). John'un İngiltere içinde ve dışında uyguladığı politikalar ölümünü tartışmalı hale getirmiştir.

John, Newark'ta ölüm yatağında, Croxton başrahibi günah çıkarma ve komünyon uygulamıştır. Paris, *Historia Anglorum*'da, John ölmeden önce oğlu ve halefi olan Henry için dua ettiğinden, kendisinden sonra onun başa geçirilmesi için son anlarında dahi çabaladığından bahsetmektedir (192-193). Kral'ın Worcester'daki yöneticilerinin zamanın siyasi koşullarından etkilenmediğini söylemek de pek mümkün değildir. John öldüğünde İngiltere büyük bir iç savaşa saplanırken hem İskoçya hem de Fransa tarafından işgal edilmeye başlanmıştır (Church, 2010, s. 1-10).

Tablo 1. İngiltere'de 1066-1206 yılları arasında kralların ölüm, tarih, yaş, yer, neden ve defnedildikleri yerler gösterilmektedir.

Kral	Ölüm Tarihi	Ölüm Yaşı	Ölüm Yeri	Ölüm Nedeni	Defin Yeri
Edward	1066	60-63	Westminster	Doğal Nedenler	Westminster Manastırı
Harold	1066	46	Hastings	Savaş	Waltham Manastırı
I. William	1087	59-60	Rouen Normandiya	Kaza	Caen Manastırı
II. William	1100	40-44	New Forest	Şüpheli Bir Av Kazası	Winchester Katedrali
I. Henry	1135	67	Rouen-Normandiya	Hastalık	Reading Manastırı
Stephen	1154	54	Dover	Hastalık	Faversham Manastırı
II. Henry	1189	56	Touraine	Hastalık	Fontevrault Manastırı
I. Richard	1199	41	Limousin	Kaza	Fontevrault Manastırı
John	1216	48	Newark Kalesi	Hastalık veya Zehirlenme	Worcester Katedrali

III. Henry daha dokuz yaşındayken bu zor şartlar altında bir miras devralmıştır. Ülkenin içindeki kriz ortamının yanı sıra yeni kralın yaşının küçük olması taraftarları ve karşıtları arasında ciddi çatışmaların uzun süre devam etmesine neden olmuştur. Siyasi istikrarın büyük ölçüde mevcut kralın yeteneklerine bağlı olduğu ortaçağda kuşkusuz krallar ölüm

zamanlarını bilemezlerdi. Ancak bu sistem içerisinde biran önce yetenekli ve yetişkin bir varis yetiştirmeleri de bir nevi görevleriydi. John ve erkek kardeşi Richard bu konuda başarısız olmuşlardır. Dolayısıyla bütün bu gelişmeler anlaşıldığı üzere İngiltere’de her kral ölümü derin siyasi olayları/değişiklikleri beraberinde getirmiştir (Evans, 2003, s. 1-10).

Sonuç

Ortaçağ siyasi hayatında kralın kim olacağı sorusu önemli bir yere sahip olmuştur. Çünkü bu dönemin şartlarında bakıldığında her ne pahasına olursa olsun gücü elinde tutmak en önemli amaçtır. Ortaçağ’da krallar sınırsız yetkilerinin yanı sıra aynı zamanda kendilerini rakipsiz gören kişiliklerdir. Böyle bir ortam içerisinde mevcut kralın ölmesi, öldürülmesi veya tahtan uzaklaştırılması ise hangi ülke olursa olsun yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Zira krallıkların başarısı ve başarısızlığı mevcut kralın yeteneklerine bağlıdır. Her kral kendi çıkarları, kimi zamanda ülke menfaatleri için bir siyaset oluşturma yoluna gittiği için Avrupa iç ve dış dinamikleri bu uzun çağda devamlı surette değişime uğramıştır. Bu yanıyla bakıldığında İngiltere önemli bir örnektir. İngiltere’de kralların ölüm şekilleri (ölme-öldürülme-kaza), bıraktıkları/bırakmadıkları vasiyetleri, ülke içinde yöneticilerin dışında da özellikle Fransa’nın kimi destekleyeceği ülkenin siyasi tarihini ciddi şekilde etkilemiştir. İngiltere’de 1066-1216 yılları arasında sırasıyla başa geçen/ geçmeye çalışan dokuz ismin ülkenin özellikle siyasi tarihini de derinden etkilediği görülmektedir. İngiltere’de kralların ölümlerinin ve yerine yeni gelenlerin Norman Fethi’nden başlayarak Magna Carta’nın kabule giden süreçte görüldüğü üzere ülke içinde ve dışında oluşturduğu siyasi iklim bunun en iyi örneğidir. İngiliz krallarının 1066-1216 yılları arasında herhangi bir konuda stabil bir politika takip etmekten ziyade kendi siyasi ajandalarını tatbik etme hususunda takındıkları tavrın ülkenin kaderini her haliyle derinden etkileyerek, siyasi hayata farklı bir şekil vermiştir.

Kaynakça

- An English Chronicle of the Reigns of Richard II, Henry IV, Henry V, and Henry VI.* (1856). London: Camden Society.
- Andrews, J. F. (2019). *Lost heirs of the medieval crown: the kings and queens who never were.* Yorkshire: Pen and Sword.
- Black, J. (2017). *A short history of Britain.* London: Bloomsbury.
- Braet, H. & Verbeke, W. (1983). *Death in the middle ages.* Leuven: Leuven University Press.
- Church, S. (2010). King John’s testament and the last days of his reign. *English Historical Review*, 1-10.
- Disraeli, I. (1851). *Commentaries on the life and reign of Charles the first, king of England.* I-II, London: Henry Colburn Pub.
- Domesday book: a complete translation.* (2004). London: Penguin Classics.
- Eadmer, *Historia Novorum.*
- Evans, M. (2003). *The death of kings: royal deaths in medieval England.* London: Hambledon.
- Francis, J. (1999). *Burden, rituals of royalty: prescription, politics and practice in english coronation and royal funeral rituals c. 1327 to c. 1485.* (Doctoral dissertation, University of York Centre for Medieval Studies).

- Gervase of Canterbury. (1879). *The chronicle of the reigns of Stephen, Henry II and Richard I. II*, London.
- Hendersen, P. (1959). *Richard coeur de lion: a biography*. London: W.W. Norton.
- Hollister, C. W. (1973). The strange death of William Rufus. *Speculum*, 48 (4) 637-653.
- James, G. P. R. (1841). *A history of the life of Richard coeur de lion, king of England*. I, London: Saunders and Otley.
- Jenkins, S. (2011). *A short history of England*. London: Profile Books.
- John Capgrave (1858). *The chronicle of England*. edit. Francis C. Hingeston, RS, I, London.
- John Noorthouck (1773). Book I, Ch. III: King John to Edward I. *A new history of London including Westminster and Southwark içinde* (s. 37-56) London.
- Kantorowicz, E. (2018). *Kralın iki bedeni: ortaçağ siyaset teolojisi çalışması*. Çev. Ü. H. Yolsal, Ankara: BilgeSu.
- Karaimamoğlu, T.-a. (2021). *Ortaçağ Avrupa'sında salgın hastalıklar*. İstanbul: Selenge.
- Karaimamoğlu, T.-b. (2021). Orta çağ'da İngiltere. Ö. Genç (Ed.), *Orta çağ Avrupa Tarihi içinde* (s. 108-129). Niğde: TLB 2021.
- Loengard, J. S. (2010). *Magna Carta and the England of king John*. Woodbridge: Boydell Press.
- Mason, E. (1977). William Rufus: myth and reality. *Journal of Medieval History*. 3 (1), 1-20.
- Mason, E. (2008). *King Rufus: the life and murder of William II of England*. Cheltenham: History Press.
- Matthew Paris (1866). *Historia anglorum*. ii, F. Madden (Ed.). RS, 44, London.
- Matthew Paris (1874). *Chronica majora*. ii, H. R. Luard (Ed.), RS, 57, London.
- Matthew, D. (2002). *King Stephen*. London: Hambledon.
- Montagu, L. R. (1864). *The four experiments in church and state, and the conflicts of churches*. London: Longman.
- Newman, C. A. (1988). *The Anglo-Norman nobility in the reign of Henry I*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.
- Ordericus Vitalis (1969-1980). *The ecclesiastical history of Orderic Vitalis*. 6 vols, M. Chibnall (Ed.), Oxford: Clarendon Press.
- Owen-Crocker, G. R. (2005). *King Harold II and the Bayeux tapestry*. Rochester: The Boydell Press.
- P. R. O. (1899). *Lancashire Fines: Henry II and Richard*. P. I. W. Farrer (Ed.). Edinburgh.
- P. R. O. (1988). Calendar of royal documents: William I (nos. 1-46), *Westminster Abbey Charters, 1066 - c.1214*. E. Mason (Ed.) London, 25-40.
- Regesta regum Anglo-Normannorum 1066-1154: Regesta Henrici Primi 1100-1135*. (1956). C. Johnson&H. A. Cronne (Ed.), from the collections of the late H. W. C. Davis, III, London: Clarendon Press.
- Rex, P. (2013). *Edward the confessor: king of England*. Gloucestershire: Amberley Publishing.

- Roger of Wendover (1887). *Liber Que Dicitur Flores Historiarum*. ii, H. G. Hewlett (Ed.), RS, 84, London.
- Searles, P. J. (1953). Bouvines: battle of rogues and scoundrels. *The Military Engineer*. 45 (303). 37-39.
- Thomas Wykes (1865). *Chronicon Thomas Wykes*. *Annales Monastici*. İv. H. R. Luard (Ed). RS, 36, London.
- Thomas, H. M. (2008). *The Norman Conquest: England After William the Conqueror*. New York-Toronto: Rowman&Littlefield Publishers.
- W. L. Warren, *Henry II*. Los Angeles-California, University of California Press 1977.
- Warren, W. L. (1959). The death of William Rufus. *History Today*. 9, 22-29.
- William of Malmesbury. *De gestis regum Anglorum*. II.
- William of Newburgh, *Historia rerum Anglicarum*. I.
- William Shakespeare, *Richard II*, Act III Scene II.

İnternet Kaynakları

- The National Archives, (<https://www.nationalarchives.gov.uk/domesday/>).
- British Library (<https://www.bl.uk/magna-carta>).

Açıklamalar

1. I.William tarafından hazırlatılan *Domesday Book* (Kıyamet Kitabı) İngiltere genelinin envanter kayıtlarını tutmak için hazırlatılmış olmasına karşın aynı zamanda da Britanya'daki yeni yönetimin bir milat olduğuna da işaret etmektedir. Normanların baskısı altındaki İngilizler araştırmanın sonuçlarına karşı çıkmayacaklarını ve aleyhlerinde sonuçlanacağını bildiklerinden süreci endişeyle takip etmişlerdir. Onlar bu büyük araştırmayı "Hüküm Günü" veya "Kıyamet Günü'ne" benzeterek bu tarihi kayıtlara daha o günlerde Domesday adını vermişlerdir. Domesday, Kraliyet yetkileri ve gücünü ayrıntılarıyla belirtirken Ada'nın politik durumu içinde bilgiler ihtiva etmektedir. Aynı zamanda ilk kez bir İngiltere Kral'ının ülke çapında kimin hangi değerinde ne kadar toprağa sahip olduğunu tespit etme konusunda yaptırdığı ilk girişimdir. Domesday kayıtları tutulurken daha çok yerli halkın ifadelerine, vasiyetnamelere ve Norman işgalinden önceki güvenlik verilerine başvurulmuştur. Arkeologlar, İngilizlerin ve Normanların ortaçağdaki yerleşim yerlerini tespit etmek için hâlâ Domesday kitabına başvurmaktadır. Bu değerli kaynak İngiliz ulusunda yaşanan gelişmeler hakkında eşsiz bir bilgi kaynağı olmaya devam etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Martin-Williams, 2004; The National Archives, <https://www.nationalarchives.gov.uk/domesday/>).
2. İngiltere yönetimine bakıldığında 1066'dan 1485'e kadar krallar Fransız ailelerden gelmektedirler ve yönettikleri halkın dilini dahi konuşmamaktadırlar. İngiltere'de üç dil hakimdir: Yönetici Aristokrat sınıf Fransızca, Kilise Latince, Avam ise İngilizce konuşmaktadır. Ancak Fatih William oldukça akıllıdır. İngiltere'yi fethettikten sonra yaklaşık üç bin adamıyla varlık göstermesine karşın, artık burasının sahibini olduğunu göstermek için halka büyük bir ordusu varmış izlenimi vermiştir. İlk iş olarak ise ele geçirdiği bu ülkeden kazancının ne olduğunu öğrenmek amacıyla bir envanter çıkarılmasını emretmiştir (Karaimamoğlu-b, 2021, s. 113-114).
3. Harold, İngiliz tarihinin tartışmalı figürlerinden biridir. Zira İngiliz milliyetçi söylemi, Harold'ı krallığını yabancı işgalcilere karşı soylu ve vatansever bir şekilde savunurken katledilen "Son İngiliz Kralı" olarak görmüştür. Nasıl öldüğü de ciddi bir tartışma konusudur: Kimileri William'ın şövalyeleri

tarafından saldırıya uğradığını, diğerleri ise bir ok yarasından dolayı hayatını kaybettiğini söylemektedir. Harold'ın gömüldüğü yer hakkında da şüpheler bulunmaktadır: Kaynaklar onun Sussex'te deniz kıyısına veya Essex'teki Waltham Manastırı'na defnedildiği konusunda çatışmaktadırlar. Defnedilirken cesedinin de tanınmayacak derece bozulması, bir kesimin Harold'un ölmediğini ve bir keşiş olarak kılık değiştirerek yaşamaya devam ettiğini anladıkları efsaneleri ortaya çıkartmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Owen-Crocker, 2005).

4. I. Richard henüz 16 yaşındayken, babası II. Henry'ye karşı başlatılan bir ayaklanmayı komutası altında ki birliklerle bastırmıştır. Bu olay sırasında küçük yaşta olmasına karşın yetenekli komuta gücü ve cesaretli girişimlerinden dolayı "Aslan Yürekli" unvanı verilmiştir (James, 1841, 135-210).